

אוניברסיטת חיפה
University of Haifa

הפקולטה למשפטים
כתב העת דין ודברים
כללי אזכור אחיד

תוכן עניינים

3	1. הערות כלליות
5	16. ציטוטים
6	17. כותרות משניות בשמותיהם של כתבי-עת וספרים
7	19. אזכורים חוזרים
9	2. מקורות ישראליים
9	2.1. תחיקה
9	2.1.1. חקיקה ישראלית
9	2.1.2. ילקוט הפרסומים
9	2.1.3. הפניות לתיקונים בחקיקה
10	2.1.4. תיקון עקיף
10	2.1.5. הצעות חוק
10	2.1.6. תזכירי חוק
10	2.1.7. חקיקה מנדטורית
11	2.1.8. חקיקה עותמנית
11	2.1.9. דברי הכנסת
11	2.1.10. פרוטוקולים
11	2.2. פסקי דין ישראליים
12	2.2.1. פסקי דין של ביהמ"ש העליון
12	2.2.2. פסקי דין מחוזיים/ השלום
12	2.2.3. פסקי דין של ביה"ד לעבודה
12	2.2.4. פסקי דין שטרם פורסמו
13	2.2.5. פסקי דין רבניים
13	2.3. ספרות בעברית
13	2.3.1. ספר בעברית
13	2.3.2. מאמר בכתב-עת בעברית

אוניברסיטת חיפה
University of Haifa

הפקולטה למשפטים
כתב העת דין ודברים
כללי אזכור אחיד

14	2.3.3. מאמר בספר שהוא אסופת מאמרים בעברית
14	2.3.4. חיבורים (מאמר, ספר) שלא פורסמו
14	2.3.5. חיבורים שמועד פרסומם ומקום פרסומם ידועים
14	2.3.6. עיתונות
14	2.3.7. עבודות דוקטורט
14	2.3.8. דו"חות
15	2.4. מקורות המשפט העברי
15	2.4.1. תורה שבכתב ותורה שבעל-פה
15	2.4.2. ספרות חז"ל אחרת וספרות רבנית
15	2.5. שונות
15	2.5.1. החלטות גופים שלטוניים
16	2.5.2. אמנות
16	2.5.3. הנחיות גופים
16	2.5.4. ראיונות
17	3. מקורות לועזיים
17	3.1. תחיקה
17	3.1.1. חקיקה אמריקאית
17	3.1.2. חקיקה אנגלית
18	3.2. פסיקה
18	3.2.1. פסיקה אמריקאית
19	3.2.2. פסיקה אנגלית
19	3.3. ספרות באנגלית
19	3.3.1. ספר באנגלית
19	3.3.2. מאמר באנגלית
19	3.3.3. אסופת מאמרים באנגלית
20	4. אינטרנט

1. הערות כלליות

1. הכללים שיובאו להלן הינם הכללים המחייבים בכתב-העת "דין ודברים".
2. הכללים יסייעו באזכור המקורות בכתיבה המשפטית באופן אחיד ותמציתי.¹
3. על המאמרים להיות מנוסחים בלשון ברורה ובהירה ובשפה נטולת מטען מגדרי ככל האפשר.
4. יש לבדוק כי הערות השוליים נכונות מבחינה עניינית-תוכנית:
  - א. יש לבדוק שהמקורות שאליהם מפנה המאמר אכן עוסקים בנושאים שבהם עוסק הטקסט הצמוד להערות, ושהעמודים אליהם הפנה המאמר, הם אכן העמודים העוסקים בנושא.
  - ב. יש לבדוק שהציטוט מדויק ולתקן בהתאם למקור, גם אם במקור נפלו טעויות (אז יש לכתוב בסוגריים מרובעים: [כך במקור]).
  - ג. יש לבדוק שהאזכור מדויק – שם המחבר/ת, מס' הליך, שנת ההוצאה של הספר וכדומה.
  - ד. יש לעבור על כל המאמר, ולבדוק האם יש צורך בהערות שוליים נוספות (אם יש ציטוט ללא סימוכין, חוק ללא ס"ח וכדומה).
  - ה. יש לבדוק את כל ההערות, ולא רק את אלו שיש להן ציטוט.
  - ו. יש לבדוק את שם המאמר/הספר/פסה"ד וכדומה, ולא להסתמך על הכתוב במאמר.
5. התיקונים יעשו על גבי קובץ המאמר, כאשר נשתמש בפונקציה "עקוב אחר השינויים". המאמר יוגש עם מסמך נלווה שיפרט שאלות שנתרו פתוחות, מקומות בהם נעשה שינוי משמעותי בטקסט, ספקות שעלו במהלך התקנת הערות השוליים ואופן הכרעתן
6. לאחר "ראו" נוסף נקודותיים הן בציטוט בעברית והן בציטוט באנגלית, כאשר הטקסט מיושר לימין. דוגמה: ראו: אהרן ברק, "הקונסטיטוציונליזציה של מערכת המשפט בעקבות חוקי-היסוד והשלכותיה על המשפט הפלילי (המהותי והדיוני)", **מחקרי משפט** יג (תשנ"ו) 5, בעמ' 8-12.
ראו: William J. Baumol and Alan S. Blinder, *Economics* (1994) 322-333
7. כאשר מציינים בעברית טווח מספרים, ומפרידים בין שני המספרים על-ידי מקף, יש לכתוב המספרים מימין לשמאל: המספר הנמוך יותר מימין למקף, והמספר הגדול יותר משמאל למקף.

¹ הנוסח הראשון של כללי האזכור התבסס על כללים שגיבש פרופסור אריאל בנדור בעת שכיהן כעורך כתב-העת "משפט וממשל". הכללים הועלו על הכתב ועודכנו על ידי פנינה אלון-שנקר, סגנית העורך הראשונה של כתב-העת "דין ודברים". עדכונים נוספים התבצעו על ידי חברות המערכת שני חדר ואורית אופנהיים בשנת 2006, על ידי סגנית העורך גילת אברהם בשנת 2012 ועל ידי חבר המערכת דני פריימן וסגנית העורך אור פי-אל בשנת 2014.

דוגמה: ע"א 374/64 רוזנר נ' מגן דוד אדום בישראל, פ"ד יח(4) 640, בעמ' 643-648.

כאשר מציינים בלועזית טווח מספרים, יש לכתוב את המספר הקטן יותר משמאל למקף, ואת המספר הגבוה מימין לו.

דוגמה: 68-69 John L. Austin, *How to Do Things with Words* (Clarendon Press 1962).

8. כאשר המאמר מצטט מקור משפטי אשר קיימות בו הדגשות במקור, נרשום זאת בהערות השוליים או לחלופין בסוף הציטוט.

דוגמה: (ההדגשות במקור – נ"ר) ← ראשי תיבות. סוגריים עגולים.

כשהמחבר/ת הוסיף/ה הדגשות, נרשום: (ההדגשות שלי – ס"ק) או (ההדגשה שלי – ס"ק).

אם נחפוץ להוסיף הסבר במהלך ציטוטו של הקטע, נרשום את ההבהרה בסוגריים **מרובעים**: "... בביצוע חוק [חוק הגנת הפרטיות – נ"ר]..."

9. כאשר כותבים בהערות שוליים: "לעיל, הערה X", יש לעבוד עם פונקציית "הפניה מקושרת" ב-word. הוראות: הוספה <--- הפניה מקושרת – לשנות "פריט ממוספר" ל"הערות שוליים". יש להקליק על ההערה הרלוונטית, ולאחר מכן לוודא שההערה אליה קיימת הפנייה, היא ההערה הנכונה. לאחר, יש לסמן את כל הטקסט שבהערות השוליים ולהקליק על F9.

10. ספרים שאינם קיימים בספרייה, ניתן לבדוק בספריות אחרות דרך קטלוג האלף, דרך הלקסיס, או דרך האתר של אמזון – www.amazon.com. אם יש לבדוק אסמכתא (ציטוטים), הפנייה לעמודים (וכו'), יש לפנות למחבר/ת ולבקש את בדיקתו/ה.

11. בשפה האנגלית יש לכתוב את השם המקוצר המקובל של כתבי-העת. למשל, נרשום:

Yale L. J. ולא Yale Law Journal.

12. כאשר מוזכר שם של מחבר/ת **לועזי** במהלך הטקסט, אזי **נעברת** אותו, כך שבפעם הראשונה שיופיע בטקסט שמו של המחבר/ת, השם ייכתב **בעברית ובסוגריים באנגלית** ובהמשך רק **בעברית**. למשל: פוזנר (Posner) הוא אבי התורה הכלכלית. פוזנר כתב מאמרים רבים בנושא. בהערות השוליים השם יישאר באנגלית.

13. המילים "סעיף", "פסקה" וכדומה יופיעו בצורת כתיבה מלאה ולא בקיצורים.

14. צדדים בעלי תואר

כאשר שם של אדם מופיע בצירוף תוארו האישי, יש להשמיט את התואר.
(דוגמאות לתארים אישיים: ח"כ, ד"ר, פרופ', עו"ד, הרב, אדון, מר)
כאשר שם של אדם מופיע בצירוף הפונקציה הציבורית שאותה ממלא, יש להשמיט את השם.
(דוגמאות לפונקציות ציבוריות: ראש הממשלה, שרת הפנים, רשם המקרקעין, יושבת-ראש ועדת הבחירות)
דוגמה:

פסק דין מקורי:

בג"ץ 3434/96 ד"ר מנחם הופנונג, עו"ד נ' יושב-ראש הכנסת, פרופ' שבח וייס, פ"ד נ(3) 57.

ציטוט נכון:

בג"ץ 3434/96 הופנונג נ' יושב-ראש הכנסת, פ"ד נ(3) 57.

15. ציטוטים

א. שלוש נקודות

התחלה: בציטוט שאיננו מתחיל בתחילת המשפט המצוטט, יש לכתוב 3 נקודות לפני תחילת הציטוט, אחרי סימן הגרשיים.
אמצע: ציטוט המדלג על מילים, במקום המילים האלו יופיעו 3 נקודות בתוך סוגריים מרובעים.
סיום: בציטוט המסתיים לפני סיום המשפט המצוטט, יש לכתוב 3 נקודות בתום הציטוט, לפני סימן הגרשיים.
דוגמה:

"...שלדברי עו"ד בלום, ההחלטה בנושא זה הומצאה לבא כוחו [...]. יחד עם זאת, הבנו מעורר דין בלום שבא כוחו הקודם של המערער שלח אליו מכתב בנושא..."

ב. ציטוט מלבני

אין לכתוב גרשיים בתחילת ובסיום ציטוט "מלבני".
דוגמה:

כפי שאמר השופט ג'ובראן:

כידוע, הלכה היא, כי אין זה מתפקידו של בית-משפט זה בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק להבהיר וליתן מענה לקושיות העולות בדבר פסק דין שניתן במסגרת שיפוטית אחרת.

דברים אלו של השופט מלמדים על תפיסה מסורתית, בשונה מנטיית בית המשפט להרחיב את סמכות הבג"ץ.

יש לשים לב להיעדר הגרשיים בתחילת ובסיום הקטע המתחיל במילה "כידוע" ומסתיים במילה "אחרת".

16. כותרות משניות בשמותיהם של כתבי-עת וספרים

א. כתבי-עת

לכתבי-עת רבים יש גם כותרת משנית בשמם. למשל, הכותרת המשנית של "דין ודברים" היא "כתב-עת משפטי בין-תחומי".
אין להזכיר את הכותרת המשנית הזו. שמו של כתב-עת יבוא תוך ציטוט שמו הראשי בלבד.

ב. ספרים ואסופות מאמרים

בשונה מכתבי-עת, בספרים ובאסופות מאמרים, כן מזכירים גם את כותרת המשנה של הספר. ההבחנה בין כותרת המשנה והכותרת הראשית תיעשה באמצעות מקף בעברית, ובאמצעות נקודתיים באנגלית.

דוגמאות:

אברהם לייטמן, "מהו הריון מסוג אחר", הריון מסוג אחר ■ עיון רב תחומי בהפריה חוץ-גופית (שולמית אלמוג ואבינועם בן-זאב – עורכים, תשנ"ו) בעמ' 13.

Lawrence J. Kaplan and Rosmarie Tong, Controlling our Reproductive Destiny: A Technological and Philosophical Perspective (1994) p. 227.

ג. כותרת משנית של מאמר

בשמות מאמרים, יש לציין גם את הכותרת המשנית. ההבחנה בין כותרת המשנה והכותרת הראשית תיעשה באמצעות מקף בעברית, ובאמצעות נקודתיים באנגלית.

דוגמאות:

אהרן ברק, "הגישור בסכסוכי משפחה" ■ גשר בין בית המשפט לענייני משפחה לבין בית הדין הדתי", דיני המשפחה בישראל בעידן בית המשפט למשפחה (כרך ג, יהושע גייפמן - עורך, תש"ן-תשנ"א) 1149.

Marala J. Hollandsworth, "Gay Men Creating Families Through Surro-Gay Arrangements: A Paradigm for Reproductive Freedom", 3 American University Journal of Gender and the Law (1995) 183.

17. ככלל, שמות המחברים/ות בספרות ובמאמרים (הן הישראלים והן הלועזיים) ובמקורות האחרים יירשמו בצורתם המלאה, לרבות שמם האמצעי (אם יש וצויין גם במקור).

18. אזכורים חוזרים

- * יש להריץ חיפוש על כל מקור, ולבדוק האם כבר צוין. אם צוין, יש להפנות להערה המקורית.
- * יש לשים לב שהאזכור החוזר אכן מחזיר להערה הראשונה שבה המקור מופיע.

דוגמאות:

א. בחקיקה

- * נחזור על שם החוק, כולל הסוגריים (אם יש), ללא ציון השנה העברית והלועזית.
- בהערה 13: חוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973, ס"ח 118.
- בהערה 67: סעיף 4 לחוק החוזים (חלק כללי). <--- ללא לעיל!

ב. בפסקי דין

- בהערה 39: בג"ץ 5684/91 ברזילי נ' ממשלת ישראל, פ"ד מו(1) 536, בעמ' 538 (להלן: עניין ברזילי).
- בהערה 40: שם, בעמ' 539.
- בהערה 41: שם, שם. (כלומר: בעניין ברזילי בעמוד 539).
- בהערה 89: עניין ברזילי (לעיל, הערה 39) בעמ' 538.
- בהערה 90: שם, בעמ' 539.

ג. בספר/מאמר

- בהערה 5: ראו, דפנה ברק-ארז, "הגנת ההסתמכות במשפט המינהלי", משפטים כז (תשנ"ו-תשנ"ז) 17.
- בהערה 6: שם, בעמ' 22. = הפנייה להערה השוליים האחרונה, לפריט האחרון שבו.
- בהערה 66: ברק-ארז (לעיל, הערה 5) בעמ' 23.

- * אם בהערת שוליים 5 היו שני מאמרים או מאמר אחד וספר אחד של דפנה ברק-ארז, ולאחר מכן יש הפניה לאחד מהם, יש צורך לכנותו בשם, כלומר:
הערה 5: ראו: דפנה ברק-ארז, עוולות חוקתיות (נבו, תשס"א), 5; דפנה ברק-ארז, "הגנת ההסתמכות במשפט המינהלי", משפטים כז (תשנ"ו-תשנ"ז) 17 (להלן: ברק ארז, "הגנת ההסתמכות").
- הערה 9: ברק ארז, "הגנת ההסתמכות" (לעיל, הערה 5) בעמ' 22.

ד. הפניה להערות קודמות – הערות אלה חייבות להיות בפונקציה של הערה מקושרת.

- לעיל, הערה 37 והטקסט שלידה.
- לעיל, הערות 43-56 והטקסט שלידן.
- לעיל, ליד הערה 6.

כשמאמר מפנה להערה קודמת: ראו לעיל, הערה 5. יש לבדוק שאין טעות, ואכן הערה 5 מתקשרת לתוכן הדברים.

כשמאמר מפנה להערה בהמשך המאמר: ראו להלן, הערה 89.

ה. שם

* כאשר רושמים "שם", הכוונה היא לחזור על אותו מקור משפטי שצוטט אחרון באותה הערה, אם יש כזה; ואם לא, אז הכוונה היא למקור המשפטי האחרון בהערה הקודמת.

* הנוסחה הכללית: שם, בעמ' + מס' עמ' ספציפי.

- שם, בעמ' 4.

- שם, בעמ' 39-44.

- שם, שם.

2. מקורות ישראליים

2.1. תחיקה

2.1.1. חקיקה ישראלית

- * הבדיקה תתבצע מול ספר החוקים ולא מול המאגרים המשפטיים.
  - * הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה: הפניה לסעיף אם יש צורך, שם החוק, שנה עברית (ללא ה') - שנה לועזית, קיצור שם הקובץ מס' עמ'. [לא צריך לציין מס' חוברת]
  - * יש לשים לב לאבחנה בין הפניה לחוק רגיל לחוק יסוד. ראו דוגמאות בהמשך.
- קיצורים:
- ס"ח- ספר חוקים.
  - ק"ת- קובץ תקנות.
  - ה"ח- הצעת חוקים.

חשוב: רק בפעם הראשונה כותבים את כל האזכור של החוק, ולאחר מכן כותבים רק את שם החוק.

דוגמאות:

- סעיף 3א לחוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981, ס"ח 127.
- סימן ה לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשכ"ח-1968, ס"ח 108.
- סעיפים 3-4 לחוק-יסוד: השפיטה, ס"ח תשמ"ד 78.
- סעיף 3(ב) להצעת חוק-יסוד: זכויות האדם והאזרח, ה"ח תשלי"ג 1085.
- הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 21), תשל"ד-1974, ה"ח 142.
- תקנה 2 לתקנות מס הכנסה (התרת הפחתות בעד הוצאות), תשל"ט-1978, ק"ת 58.
- כללי מס הכנסה (ניכוי דמי חכירה), תשל"ח-1977, ק"ת 85.
- דברי הסבר להצעת חוק הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים, תשס"ו-2005, ה"ח הממשלה 142.

2.1.2. ילקוט הפרסומים

דוגמה: הודעה בדבר קביעת הדרכים והתנאים למינויו של היועץ המשפטי לממשלה, י"פ תשי"ס 4894.

2.1.3. הפניות לתיקונים בחקיקה

- * הנוסחה הכללית לאזכור תיקונים בחקיקה: הפניה לסעיף אם יש צורך, שם החוק (תיקון מס' X), שנה עברית (ללא ה')-שנה לועזית, קיצור שם הקובץ מס' עמ'. [לא צריך לציין מס' חוברת]
- דוגמה: חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 59), תשמ"ו-1986, ס"ח 242.

2.1.4. תיקון עקיף

* כדי להפנות לתיקון עקיף לחוק מתוקן יש להפנות לחוק המתקן ולציין בסוגריים כי מדובר בתיקון החוק המתוקן.
דוגמה: סעיף 30 לחוק מיסוי מקרקעין (שבח, מכירה ורכישה) (תיקון מס' 50 והוראת שעה), תשס"ב-2002, ס"ח 220 (תיקון עקיף לחוק לעידוד השקעות הון, תשי"ט-1959).

2.1.5. הצעות חוק

* הנוסחה הכללית לאזכור הצעות חוק תהיה לפי הנוסחה לעיל לאזכור חקיקה. יש תמיד להפנות לקובץ הצעות החוק.
דוגמאות:
הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, ה"ח תשנ"ב 60.
הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 11), ה"ח הממשלה תשס"ג 461.

2.1.6. תזכירי חוק

* אין להזכיר שם הקובץ, אלא רק את השנה שבה יצא תזכיר החוק. תיכתבנה הן השנה הלוועזית והן השנה העברית.
דוגמה: תזכיר חוק מסחר אלקטרוני, תשס"ו-2005.

2.1.7. חקיקה מנדטורית

* הנוסחה הכללית: תרגום רשמי של השם לעברית, שם הסדרה (כשמדובר בחא"י, יש לכתוב גם את מספר הכרך – ראו דוגמה דלהלן), (ע) מספר עמוד בהוצאה עברית (כשההפנייה להוצאה העברית), (א) מספר עמוד במקור האנגלי (כשההפנייה למקור האנגלי).
דברי החקיקה יבואו בתרגומם לעברית. במקרים חריגים ניתן להוסיף בהערות שוליים את השם האנגלי.
דבר חקיקה שפורסם בחא"י (עד 1933) יבוא ללא ציון השנה, אלא בציון עמוד התחלתו.

קיצורים:

חא"י – חוקי ארץ ישראל.

ע"ר – עיתון רשמי.

תוס' 1 – תוספת 1 לע"ר.

תוס' 2 – תוספת 2 לע"ר.

דוגמאות:

פקודת בריאות העם, 1940, ע"ר תוס' 1, (ע) 191, (א) 1945.

תקנות הגנת הדבורים (הכנסת דבורים מחו"ל), 1928, חא"י כרך ג, (ע) 1649, (א) 1655.

2.1.8. חקיקה עותמנית

באזכור חקיקה עותמנית אין מציינים הפנייה למקום הפרסום, אלא רק את שנת הפרסום.
דוגמה: חוק הקרקעות העותמני משנת 1274 להג'רה.

2.1.9. דברי הכנסת

* הנוסחה הכללית: ד"כ מס' כרך (שנה עברית) מס' עמוד.
דוגמה: ד"כ 46 (תשכ"ו) 2085.

2.1.10. פרוטוקולים

* הנוסחה הכללית: פרוטוקול ישיבה מס' X של (שם הוועדה), הכנסת ה-(מס' הכנסת בעברית) (תאריך לועזי מלא של הישיבה בסוגריים).
דוגמה: פרוטוקול ישיבה מס' 221 של הוועדה לקידום מעמד האישה, הכנסת השש-עשרה (30.11.2005).

2.2. פסקי דין ישראליים

- * הנוסחה הכללית: סוג הליך מס' הליך **צד א' נ' צד ב'**, פ"ד מס' כרך(מס' חוברת) מס' עמ' התחלה, בעמ' + מס' עמ' ספציפי (אם יש) (השנה הלוועזית המלאה בה ניתן פסק הדין).
- * בהפנייה לקטע ספציפי בפסק הדין, נפנה למספר הפסקה הרלוונטית לפסק-דינו/ה של השופט/ת.
- * אם לפסק הדין יש הליך אחד ומספרי הליכים רבים, נרשום רק את מספר ההליך הישן ביותר.
- * אם לפסק הדין יש מספר סוגי הליכים, נרשום רק את ההליך העיקרי.
- * לא רושמים שמות פרטיים. אם צד א' וצד ב' בעלי אותו שם משפחה, נציין את האות הראשונה של השם הפרטי עם גרש.
- * אם יש צדדים רבים, נרשום רק את הצד הראשון, ולא "ואח".
- * בפסקי דין מחוזיים/שלום ופסקי דין של בתי הדין לעבודה, לאחר אזכור מספר ההליך, נציין את פרטי הערכאה בסוגריים, למשל: (אזורי ת"א).
- * פסק דין החוזר יותר מפעם אחת בהערות השוליים/בטקסט, יאוזכר במלואו בהערות שוליים לאחר הופעתו הראשונה במאמר. בסוף האזכור, נרשום: (להלן: עניין **שם צד א' / פסק- הדין בעניין כינוי ידוע של פסק הדין**).
- * פסק דין ישראלי שבו מופיע צד בשמו האנגלי, ייכתב באנגלית. אין לעברת שמות לועזיים.

2.2.1. פסקי דין של ביהמ"ש העליון

* בג"ץ ודנג"ץ: המילים 'בג"ץ' ו-'דנג"ץ' נרשמות תמיד ב-ץ' סופית.

דוגמאות:

- בג"ץ 1601/90 שליט נ' פרס, פ"ד מד(3) 353, בעמ' 365 (1990).
- בג"ץ 273/97 האגודה לשמירת זכויות הפרט נ' שר החינוך, התרבות והספורט, פ"ד נא(5) 822 (1997) (להלן: פסק הדין בעניין קלפים פתוחים).
- בג"ץ 806/88 Universal City Studios Inc. נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מג(2) 22 (1989) (להלן: עניין Universal).

2.2.2. פסקי דין מחוזיים/ השלום

דוגמה:

- ת.א. (שלום נת') 578/92 י' סלם נ' בר שלמה, פ"מ תשנ"ד(4) 3, בעמ' 6 (1993) (להלן: עניין סלם).

2.2.3. פסקי דין של ביה"ד לעבודה

דוגמה:

- ע"ע (ארצי) 1010/02 מדינת ישראל נ' רסמי, פד"ע לג(95) 47 (2004).
- ס"ק (אזורי ב"ש) 1037/03 נותב ניהול ותפעול בע"מ נ' לוסין, עבודה אזורי יג 633 (2003).

2.2.4. פסקי דין שטרם פורסמו

1. יש לבדוק שאכן עדיין לא פורסמו.
2. כאשר פסק הדין טרם פורסם בפרסום רשמי, אך פורסם במאגר משפטי כלשהו (תקדין, דינים וכדומה), נשתמש בנוסחה: [סוג ההליך] [פרטי הערכאה] [מספר התיק] [צד א'] [מפריד בין צדדים] [צד ב'], הפניה ספציפית] (פורסם ב[שם המאגר]), [שנת פרסום פסק הדין, אלא אם מדובר בפסק דין שניתן באותה השנה שבה מתפרסם המאמר – שאז יופיע תאריך מלא].
3. אם מדובר בפסק דין שלא פורסם בשום צורה, נשתמש בנוסחה: [סוג ההליך] [פרטי הערכאה] [מספר התיק] [צד א'] [מפריד בין צדדים] [צד ב'], הפניה ספציפית] (לא פורסם, עותק בידי המחבר [תאריך לועזי מלא של מתן פסק הדין]).

דוגמאות:

- ע"א 3760/03 עמרן נ' הנאמן על נכסי יוסף אייפרמן, פסקה 2 לפסק-דינו של השופט גרוניס (פורסם בנבו, 2005).
- בג"ץ 470/80 אלגזי נ' שר הבטחון (לא פורסם, עותק בידי המחבר 9.2.1980).

2.2.5. פסקי דין רבניים

2.2.5.1. פסקי דין רבניים שפורסמו

* הנוסחה הכללית: סוג ההליך מספר התיק **צד א' (אם יש) נ' צד ב' (אם יש)**, פד"ר כרך עמוד תחילת פסק הדין, הפניה ספציפית.
דוגמה: ערעור (גדול) תשכ"ב/147, פד"ר ה' 129 (1964).

2.2.5.2. פסקי דין רבניים שלא פורסמו

דוגמה: תיק (אזורי חי') 1-23-0849 **פלוני נ' פלונית** (לא פורסם, עותק בידי המחבר 10.11.2004).

2.3. ספרות בעברית

2.3.1. ספר בעברית

* הנוסחה הכללית: (שם מחבר/ת הספר---<) שם פרטי שם משפחה, **שם הספר** (מס' כרך [אם יש מס' כרכים]), שנה עברית) בעמ' + מס' עמ' ספציפי.
* אם אין שנה עברית, נכתוב את השנה הלועזית המצוינת בתחילת הספר. אם יש שנה עברית ולועזית נכתוב רק את העברית.
דוגמאות:
- נילי כהן, **גרם הפרת חוזה** (תשמ"ו) בעמ' 27.
- אמנון רפאל ודוד אפרתי, **דיני מס הכנסה** (כרך א, תשמ"ח) בעמ' 443.
- אהרן ברק, **פרשנות במשפט** (כרך ראשון: **תורת הפרשנות הכללית**, תשנ"ב) בעמ' 182.

2.3.2. מאמר בכתב-עת בעברית

* הנוסחה הכללית: (שם מחבר/ת המאמר---<) שם פרטי שם משפחה, "שם המאמר", **שם כתב-העת** מס' כרך (שנה עברית) מס' עמ' התחלה, בעמ' + מס' עמ' ספציפי (אם יש).
* אין צורך לציין את מספר החוברת אחרי מספר הכרך, אלא אם מספרי העמודים בכל חוברת מתחילים מחדש. לכן בהפניה לכתב העת משפט וממשל למשל שבו מספרי העמודים בחוברת השנייה באותו כרך ממשיך את מספרי העמודים של החוברת הראשונה של אותו כרך, די לציין רק את מספר הכרך ללא ציון מספר החוברת.
דוגמה: אהרן ברק, "חוק-יסוד: חופש העיסוק", **משפט וממשל** ב (תשנ"ד-תשנ"ה) 195, בעמ' 199.

2.3.3. מאמר בספר שהוא אסופת מאמרים בעברית

* הנוסחה הכללית: (שם מחבר/ת המאמר---<) שם פרטי שם משפחה, "שם המאמר", שם הספר (שם העורכים/ות, שנה עברית) מס' עמ' התחלה, בעמ' מס' עמ' ספציפי (אם יש).
דוגמה: דניאל סטטמן, "פגיעה ברגשות דת", רב תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית – ספר הזכרון לאריאל רוזן-צבי (מנחם מאוטנר, אבי שגיא ורונון שמיר – עורכים, תשנ"ח) 133, בעמ' 135.

2.3.4. חיבורים (מאמר, ספר) שלא פורסמו

חיבורים שלא ידוע מועד פרסומם הצפוי, או שאינם צפויים להתפרסם
* הנוסחה הכללית: שם המחבר/ת, שם הספר/"שם המאמר", הפניה ספציפית אם יש (טרם פורסם).

2.3.5. חיבורים שמועד פרסומם ומקום פרסומם ידועים

* הנוסחה הכללית: שם המחבר/ת, שם הספר/"שם המאמר", הפניה ספציפית אם יש (צפוי להתפרסם במקום, זמן פרסום צפוי).
דוגמה: שולמית אלמוג, "קודיפיקציה עברית: שפת המשפט ושפת השויון", 1, בעמ' 5, 17-20 (צפוי להתפרסם במשפט ועסקים ד, תשס"ו).

2.3.6. עיתונות

* הנוסחה הכללית: (שם הכתב/ת---<) שם פרטי ושם משפחה, "שם הכתבה", שם העיתון – שם המוסף (אם יש) (תאריך לועזי מלא בסוגריים) מס' עמ'.
דוגמה: גבי ברון, גד ליאור וטובה צימוקי, "מרידור: משרד האוצר לא יתערב בחלוקת הבונוסים לבכירי בל"י", ידיעות אחרונות – מוסף ממון (26.3.1997) 3.

2.3.7. עבודות דוקטורט

דוגמה: אריאל בנדור, תורת ההשתק במשפט המנהלי (חיבור לשם קבלת תואר דוקטור למשפטים, האוניברסיטה העברית, תשנ"ד)

2.3.8. דו"חות

דוגמה: המלצות לשינוי המס הישיר – דין-וחשבון הוועדה לרפורמה במסים (1975).

2.4. מקורות המשפט העברי

2.4.1. תורה שבכתב ותורה שבעל-פה

2.4.1.1. מקרא

* הנוסחה הכללית: שם הספר, מספר הפרק מספר הפסוק.

דוגמאות:

- שופטים, ד 21.

- מלכים ב, ב 15.

2.4.1.2. משנה

* הנוסחה הכללית: משנה, שם המסכת פרק, משנה.

דוגמה: משנה, בבא בתרא ח, ב.

2.4.1.3. תלמוד בבלי

* הנוסחה הכללית: בבלי, שם המסכת דף, עמוד.

דוגמה: בבלי, נדרים סה, ע"ב.

2.4.1.4. תלמוד ירושלמי

* הנוסחה הכללית: ירושלמי, שם המסכת פרק, הלכה.

דוגמה: ירושלמי, גיטין ד, א.

2.4.2. ספרות חז"ל אחרת וספרות רבנית

* הנוסחה הכללית: שם החיבור, הפניה ספציפית (מהדורת שם המהדורה מספר עמוד במהדורה).

דוגמאות:

- שו"ת הרשב"א, חלק ב, סימן שצא.

- משנה תורה, אישות, א, ד.

- תוספתא, ברכות ד, ח (מהדורת ליברמן 20).

2.5. שונות

2.5.1. החלטות גופים שלטוניים

* הנוסחה הכללית: החלטה מס' החלטה של הגוף המחליט, "שם ההחלטה" (תאריך לועזי מלא של

קבלת ההחלטה).

דוגמה: החלטה 4780 של הממשלה ה-30, "מדיניות ישראל כלפי הרשות הפלסטינית עם הקמת

ממשלת החמאס" (11.4.2006).

2.5.2. אמנות

* הנוסחה הכללית: שם האמנה (כ"א מס' כרך, עמ' X).
דוגמה: האמנה לזכויות הילד, 1989 (כ"א 31, עמ' 205).

2.5.3. הנחיות גופים

* הנוסחה הכללית: "כותרת ההנחיה", הנחיות שם הגוף שהוציא את ההנחיה (בכתב מודגש), מספר סידורי של ההנחיה (השנה העברית בה הוצאה ההנחיה, ולא תאריך עדכון, ואם אין, אז שנה לועזית).
דוגמאות:
"ייצוג המדינה בפני בית המשפט", הנחיות פרקליטת המדינה, 16.2 (2002).
"ייצוג הולם למגזרים מסוימים", הנחיות היועץ המשפטי לממשלה, 1.1503 (תשס"ג).

2.5.4. ראינות

- אם הראיון לא נערך ע"י המחבר/ת: סוג הראיון של שם המראיין/ת עם שם המרואיין/ת, תפקיד המרואיין/ת (תאריך לועזי מלא של הראיון).
דוגמה: ראיון טלפוני של ארבל בן ארי עם גדעון בן דוד, מנהל אגף ארגון ותקציב במשרד המשפטים (2.3.2006)

- אם הראיון נערך ע"י המחבר/ת: סוג הראיון עם שם המרואיין/ת, תפקיד המרואיין/ת (תאריך לועזי מלא של הראיון).
דוגמה: ראיון עם ד"ר ליהה רובין, סגנית רופא מחוז חיפה (25.10.2005).
* אם מדובר בראיון פנים אל פנים, יש להסתפק בציון המילה "ראיון".

3. מקורות לועזיים

* ככלל, אין לעברת שמות לועזיים.

3.1. תחיקה

3.1.2. חקיקה אמריקאית

3.1.2.1. חוקות (חוקת ארה"ב וחוקות המדינות)

* הנוסחה הכללית: שם המדינה, קיצור המילה חוקה, הפרק והסעיף.
דוגמה:

U.S. Const. amend. xiv, 2N.M. Const. art. 4§7.

3.1.2.2. חקיקה אמריקאית לפי נושאים

- קובץ החוקים הפדראלי הרשמי הוא ה-U.S.C. דוגמה:

42 U.S.C. 1583 (1976).

- קיימים שני קבצי חקיקה פדראליים לא רשמיים: ה-U.S.C.A. וה-U.S.C.S.

- קיימים קבצי חקיקה רשמיים ולא רשמיים בכל המדינה.

- הפנייה לקבצים תכלול את קיצור שם הקובץ, הפנייה לחלק, פסקה או הסעיף בחוק ושנת הופעת הקובץ.

- כאשר מפנים לחקיקה פדראלית, יש להקדים לשם הקובץ את מספר הכרך.

- לגבי הקבצים המדינתיים, צורת הציטוט משתנה ממדינה למדינה.

- יש להפנות לשם החוק רק אם החוק מצוטט כך בדרך-כלל, או אם השם יקל על זיהויו. דוגמה:

Labor Management Relations (Taft-Hartley), Act § 301 (a), 29U.S.C. § 185 (a) (1976).

- כאשר הקוד כולו עוסק בנושא אחד בלבד, הנושא מהווה חלק משם הקוד. דוגמה:

Cal Agric. Code § 408 (West, 1968).

- כאשר מצטטים חקיקה על-פי סדר כרונולוגי של המושבים, יש לצטט תמיד את שם החוק. דוגמה:

White-Slave Traffic (Mann) Act, 395, 36 stat. 825(1910).

- אם לחוק אין שם רשמי או פופולארי, יש לצטטו בצורה הבאה:

Act of Aug. 21, 1974. ch, 85, 1974 N.J.Laws 385

3.1.3. חקיקה אנגלית

3.1.3.1. חוקים שנחקקו לפני שנת 1962

- יש לציין את שם החוק (בדרך-כלל כולל את השנה), שנה למלכות, הפרק, הסעיף והתוספת אם בנמצא.
דוגמה:

Supreme Court of Judicature Act, 15 & 16 Geo. 5, Ch.49,\$226, Sched6.

- אם נקבע לחוק שם מקוצר, הוא יצוטט כך :
Lord Campbell' s Act (Fatal Accidents Act), 1836, 9 & 10 Vict.,Ch. 33
- אם שם החוק אינו כולל תאריך, יש לציין את השנה בסוגריים בסוף הציטוט. דוגמה :
Hipnotism Act, 15 & 16 Geo. 6 & Eliz. 2, Ch. 44\$1171952.

3.1.3.2. חוקים שנחקקו משנת 1962 ואילך

- יש להשמיט את שנת המלכות. דוגמה :
Airports Authority Act, 1965, Ch. 16

3.2. פסיקה

3.2.1. פסיקה אמריקאית

* הנוסחה הכללית: שמות הצדדים בגופן מוטח, מספר הכרך, שם הקובץ בו פורסם פסק הדין, מספר העמוד (שנת מתן פסק הדין).
* כאשר יש מספר הפניות, תיעשה הפרדה בפסק.

3.2.1.1. פסקי דין של בית-המשפט העליון הפדראלי

Party A v. Party B volume US page, volume S.Ct. page, volume L.Ed. page (year).
* אפשרי לציין מראה מקום אחד במקום כל השלושה.
דוגמה :
Albert v. Old Dominion Copper Mining Co. 225 U.S. 111, 32 S.Ct. 641 (1911) (להלן : עניין *Albert*).

3.2.1.2. פסקי דין פדראליים (בתי-משפט מחוזיים או בתי-משפט לערעורים)

Party A v. Party B volume F. + circuit page (court's instance + place, year).
דוגמה : *Buckley v. Valeo* 519 F.2d 817 (C.A.D.C. 1975).

3.2.1.3. פסקי דין מדינתיים

* דומה לציטוט של פסקי הדין הפדראליים.
* לכל מדינה יש הוצאה רשמית משלה, ושמה כשם המדינה.
דוגמה : פסק דין ממדינת מסצ'וסטס : *Mac v. Harrington* 324 Mass. 453 (1953).

3.2.2. פסיקה אנגלית

* הנוסחה הכללית: *Party A v. Party B* [year] volume department page.
* אם השנה אינה חלק מהאזכור, היא תצוין בסוגריים עגולים.
* אם לא ברור מהקובץ בו מופיע פסק הדין איזו ערכאה נתנה אותו, ראוי לציין זאת בסוגריים בסוף האזכור.

דוגמה: *Armstrong v. Jackson* [1917] 2 Q.B. 822.

3.3. ספרות באנגלית

3.3.1. ספר באנגלית

* (שם מחבר/ת הספר---<) שם פרטי שם משפחה, שם הספר (שנה לועזית) מס' עמוד ספציפי.
דוגמה:

הערה 5 – ראו: Richard A. Brealey and Stewart C. Myers, *Principles of Corporate Finance* (1991) p.9.

הפנייה חוזרת: הערה 10 – Brealey and Myers (לעיל, הערה 5) בעמ' 34.
לא כותבים "להלן" בהערה הראשונה!

* יש לשים לב ש-P כותבים כאשר מפנים לעמוד אחד, ו-PP כאשר מפנים למספר עמודים.

3.3.2. מאמר באנגלית

* (שם מחבר/ת המאמר---<) שם פרטי שם משפחה, "שם המאמר", מספר כרך (ככל ויש) שם כתב העת (שנה לועזית) עמוד תחילת המאמר, מס' עמוד ספציפי.

Ruth Gavison, "Privacy and the Limits of Law", 89 *Yale L. Rev.* (1980) 421, pp. 422-423.

* כלל ה-P הנ"ל הנכון לגבי ספר באנגלית, נכון גם לגבי מאמר באנגלית.

3.3.3. אסופת מאמרים באנגלית

* (שם מחבר/ת המאמר---<) שם פרטי שם משפחה, "שם המאמר", שם כתב הספר (שם פרטי ושם משפחה - עורך/מתרגם, שנה לועזית) עמוד תחילת המאמר, מס' עמוד ספציפי.

William Binchy, "Constitutional Remedies and the Law of Torts", *Human Rights and Constitutional Law* (James O'reilly – ed., 1993) 201, p. 205.

(=eds.) עורכים/ת, (=trans.) מתרגם/ת)

4. אינטרנט

* יש לתאר את המסמך או את הקובץ, לפי הפירוט הבא: שם המחבר/ת, שם המאמר, שם כתב-העת, תאריך הפרסום, מספר העמוד וכדומה - כמו באיזכורים רגילים.

* אם המסמך לא פורסם במדיום מודפס, ומופיע רק באתר אינטרנט, נכתוב את שם האתר כולל המיקום המדויק של המסמך.

* יש ליישר את האזכור לימין הדף.

* בהערה הראשונה של המאמר ייכתב: כל אתרי האינטרנט המאוזכרים להלן נצפו לאחרונה ב..., אלא אם נכתב אחרת. המועד שייכתב הינו המועד האחרון שנצפה על-ידי הסטודנט שבדק את הערות השוליים. אם אתר מסוים נצפה בזמן אחר ספציפי, יש לכתוב בגוף ההפנייה.

דוגמה: ראו / ניתן לצפייה באתר: Shari Berke, Dead Sea Canal, Legal Clusters, Summer 1997 [http://gurukul.uccamerican.edu/TED/Deadsea.him] (נצפה לאחרונה במאי 2002).